

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่องทัศนคติของเกษตรกรตำบลต่อการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร ระดับอำเภอ ของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นการศึกษาทัศนคติ แนวความคิดที่มีต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ทั้งในแง่การสร้างขวัญและกำลังใจ ตลอดจนเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น โดยมุ่งให้เกิดความสำเร็จของงาน ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสาเหตุปัจจัยที่ทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง มาประกอบการพิจารณาตามการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร ดังนี้

1. ความหมาย ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ
2. ความหมาย ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวข้องกับการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร
3. การนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร
4. รูปแบบของการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมาย ทฤษฎี แนวคิด และการวัดทัศนคติ

ความหมายของทัศนคติ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Attitude นั้น ได้มีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ ไว้ดังนี้ พัทธน์ (2522) ให้ความหมายทัศนคติว่าเป็นความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ หรือแนวโน้มที่พร้อมจะกระทำต่อสิ่งแวดล้อมในการตอบสนองในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ ขณะที่ เสถียร (2519) ได้ให้ความหมายทัศนคติว่าเป็นความรู้สึกหรืออารมณ์ที่จะกระทำในทางรับหรือปฏิเสธต่อบุคคล กลุ่มชน สถานการณ์หรือค่านิยมใด ๆ และ วันทนีย์ (2524) ให้ความหมายของทัศนคติว่าคือ ท่าที ความรู้สึก ความเห็นที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ภายหลังจากที่ได้รับประสบการณ์ในสิ่งนั้นมาแล้วอาจเป็นลักษณะบวก คือ ความสนใจ พอใจ

นิยมชมชอบ สนับสนุน หรือปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ หรือลักษณะลบ คือ เบื่อหน่าย ไม่สนใจ ขัดแย้ง ไม่ร่วมมือปฏิบัติงาน ขณะที่ Thurstone (1928 อ้างโดย ประภาเพ็ญ 2520) ได้ให้ความหมายของทัศนคติ หมายถึงผลรวมทั้งหมดของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องความรู้สึก อคติ ความกลัวต่อบางสิ่งบางอย่าง การแสดงออกด้านความคิดและความคิด เป็นสัญลักษณ์ของทัศนคติ ดังนั้นในการวัดทัศนคติจึงมีการวัดความคิดที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ และในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ใช้คำว่า "เจตคติ" แทนคำว่า "ทัศนคติ" ซึ่งให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง ท่าทีหรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด นอกจากนี้ Rokeach (1970) กล่าวว่าทัศนคติคือการผสมผสานและจัดระเบียบของความเชื่อที่มีต่อสิ่งใด หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งผลรวมทางความเชื่อนี้ จะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนอง ในลักษณะชอบหรือไม่ชอบ

เมื่อพิจารณาการให้ความหมายของทัศนคติดังกล่าวแล้ว อาจจะกล่าวได้ว่า ทัศนคติหมายถึง ผลรวมของความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น ความเชื่อ และท่าทีของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดทั้ง ในแง่ความพึงพอใจ (ทางบวก) หรือความไม่พอใจ (ทางลบ) ภายหลังจากที่ได้รับประสบการณ์ในสิ่งนั้นมาแล้ว

แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

โสภา และอรทัย (2518) ได้ให้แนวความคิดของทัศนคติไว้ซึ่งสรุปได้ดังนี้ คือ

1. ทัศนคติจะถูกสร้างขึ้นหรือเกิดจากการเรียนรู้โดยอาศัยความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ บุคคล กับหมู่คณะและเหตุการณ์ต่าง ๆ
2. ทัศนคติจะถูกแสดงออกในรูปความสัมพันธ์ระหว่างของสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง ทัศนคติถูกสร้างขึ้นหรือ เรียนรู้ขึ้นจากความสัมพันธ์ ซึ่ง ได้จากการเลียนแบบเกี่ยวพันกัน ในคนแต่ละคน ในกลุ่มหรือในสถาบันต่าง ๆ
3. ทัศนคติจะเกิดขึ้นนานหรือไม่นานก็ได้ ทัศนคติ เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ภายใต้สภาวะใดสภาวะหนึ่งของสิ่งมีชีวิตนั้น
4. การอ้างอิงทัศนคติจะถูกเหมารวมกันหมดไม่ว่าจะเป็นส่วนน้อยหรือส่วนใหญ่ ซึ่งรวมอยู่ในพวกใดพวกหนึ่ง การอ้างอิงนี้ หมายถึง ส่วนประกอบเดียวหรือหลาย ๆ อย่าง ที่รวมกันเข้าเป็น เรื่องใดเรื่องหนึ่ง

องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อความคงที่ (Stability) และความแปรเปลี่ยน (Mobility) ในทัศนคติของแต่ละบุคคลก็คือ (ไพบูลย์, 2524)

1. ลักษณะพื้นเพเดิมของครอบครัว (Family background)
2. อายุ (Age)
3. ระดับการศึกษา (Education)
4. ระดับชั้นของสังคม (Class)
5. เชื้อวาน์หรือความฉลาดปราดเปรื่อง (Intelligence)
6. ลักษณะงานอาชีพ (Occupation)
7. สภาพทางภูมิศาสตร์ (Geography)

จากแนวความคิดของทัศนคติดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่าทัศนคติจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีความรู้ มีอารมณ์ในทางที่ไม่ชอบหรือชอบต่อสิ่งนั้น และพฤติกรรมแสดงออกให้เห็นด้วยกริยาท่าทาง คำพูด สีหน้า และอื่น ๆ ทั้งนี้ทัศนคติจะมีความแปรเปลี่ยนไปได้เรื่อย ๆ โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ ลักษณะพื้นเพเดิมของครอบครัว อายุระดับการศึกษา ระดับชั้นของสังคม เชื้อวาน์ อาชีพ และ สภาพทางภูมิศาสตร์

การวัดทัศนคติ

Triandis (1971) กล่าวถึงการวัดทัศนคติตามแนวความคิดของ Rosenbery และ Havland ว่าทำได้โดยการวัดการตอบสนองขององค์ประกอบ และองค์ประกอบแต่ละชนิดที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. วัดองค์ประกอบด้านความรู้ องค์ประกอบด้านความรู้ของบุคคลสามารถวัดได้จากการตอบสนองในด้านความรู้ที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้า ได้แก่ ท่าทางบุคคลที่แสดงถึงการรับรู้ หรือคำพูดที่แสดงถึงความเชื่อต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. วัดองค์ประกอบด้านความรู้สึก องค์ประกอบด้านความรู้สึกของบุคคลสามารถวัดได้จากการตอบสนองทางด้านความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้า ได้แก่ ท่าทางหรือคำพูดที่แสดงถึงความรู้สึกที่มีต่อสิ่งเร้า ได้แก่ ท่าทางหรือคำพูดที่แสดงถึงความรู้สึกที่มีต่อสิ่งเร้าที่เกี่ยวข้อง เห็นใจ ชอบ หรือไม่ชอบ เป็นต้น

3. วัดองค์ประกอบด้านความพร้อมในการกระทำ องค์ประกอบด้านความพร้อมในการกระทำของบุคคลสามารถวัดได้จากการตอบสนองในด้านพฤติกรรม หรือการกระทำซึ่งแสดงหรือปฏิบัติต่อสิ่งเร้าที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พฤติกรรมแสดงออกอย่างเปิดเผย หรือคำพูดเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

จินตนา (2528) ได้กล่าวว่าวิธีการวัดทัศนคติในปัจจุบันนี้ยังไม่มีผู้ใดค้นพบเครื่องมือหรือวิธีการที่ใช้วัดทัศนคติหรือท่าทีมีความรู้สึกของบุคคลโดยตรง แต่ทัศนคติสามารถวัดทางอ้อมได้โดยวัดความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้น และใช้ความคิดเห็นเป็นเครื่องชี้หรือเป็นตัวกลางในการวัดทัศนคติ สำหรับความคิดเห็น (Opinion) หมายถึง การแสดงออกทางวาจาของทัศนคติ การที่บุคคลกล่าวว่าเขามีความเชื่อหรือความรู้สึกอย่างไรนั้น เป็นการแสดงความคิดเห็นของบุคคลนั้น ดังนั้นการวัดความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้โดยการสร้าง เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล (บุญเรียง, 2533)

ความหมายทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร

ความหมายทฤษฎีและแนวความคิด เกี่ยวกับการนิเทศการส่งเสริมการเกษตร พจน์ (2524) กล่าวว่า การนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร หมายถึงการสนับสนุนช่วยเหลือให้การทำงานส่งเสริมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพสูง และบรรลุตามความมุ่งหมายการส่งเสริมเป็นสำคัญ และทำนอง (2526) กล่าวว่า การนิเทศส่งเสริมการเกษตร คือ การปฏิบัติงานอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะนำความรู้ความคิดแนวใหม่ทางวิชาการเกษตร และการส่งเสริมและเผยแพร่ที่เหมาะสมและทันสมัย ไปส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยถือหลักของความร่วมมือ และความพอใจทั้งสองฝ่าย ขณะที่ ชูรัตน์ (2530) ได้สรุปว่า "การนิเทศ หมายถึงกระบวนการที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับคำแนะนำช่วยเหลือ ปรับปรุงงาน ตลอดจนเป็นการเพิ่มความสามารถในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น โดยมุ่งหวังให้เกิดความสำเร็จของงาน และ Likert (1958) กล่าวว่า การนิเทศ หมายถึง การปรับปรุงแก้ไขผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะต้องรู้จักปรับปรุงพฤติกรรมของตนให้เหมาะสม โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับคนอื่น ผู้บังคับบัญชาเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา บทบาทที่มุ่งหวังของการนิเทศ ได้แก่ ผลสำเร็จของการทำงานในทุกสถานการณ์ ในทำนองเดียวกัน

Maunder (1973) กล่าวว่างานนิเทศงาน คือ กระบวนการที่ปฏิบัติงานได้รับความช่วยเหลือในการทำงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความพอใจในการทำงาน นอกจากนี้ พงษ์ศักดิ์ (2533) สรุปความหมายจากหลักงานนิเทศจะพบว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานส่งเสริมการเกษตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถสอดคล้องกับหลักการทำงานส่งเสริมการเกษตรได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากงานส่งเสริมการเกษตรมีหลักการสำคัญ คือ การมุ่งพัฒนากำลังคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ผลผลิตทางการเกษตรให้มีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

กรมส่งเสริมการเกษตร ได้สรุปความสำคัญของการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร ไว้ดังนี้

1. งานนิเทศเป็นงานที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานส่งเสริมการเกษตรซึ่งจะต้องประสานกัน
2. งานนิเทศเป็นงานขอความร่วมมือจากหน่วยงานและบุคคลในหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการแสดงความคิด ความสามารถและประสบการณ์ร่วมกัน
3. งานนิเทศโดยทั่วไปเป็นงานพัฒนาปรับปรุงความร่วมมือ ในการให้การศึกษาค้นคว้าความรู้แก่เกษตรกรผู้ผลิต
4. การวางแผนการนิเทศมีความสำคัญต่อการดำเนินการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร
5. งานนิเทศเป็นงานสร้างสรรค์ให้เกิดพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งใหม่
6. งานนิเทศเป็นการเปลี่ยนแปลงการใช้อิทธิพลของบุคคล ไปสู่การเป็นผู้นำ โดยจะต้องอยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตย
7. งานนิเทศเป็นการกระตุ้นให้เกิดการพึ่งตนเองและความรับผิดชอบของบุคคล
8. งานนิเทศถือว่าเป็นศิลปะที่สามารถเรียนรู้ได้ จัดว่าเป็นศิลปะในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ในบรรดาผู้ทำหน้าที่ในงานส่งเสริมการเกษตร
9. ความสำเร็จของงานนิเทศ สามารถวัดได้ในลักษณะของปริมาณงาน (Quantity) ได้

หลักการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร

พจน์ (2524) กล่าวถึง หลักการสำคัญของการนิเทศงานพอสรุปได้ว่าควรใช้ ศักยภาพของบุคคลที่ซ่อนอยู่ภายในให้เกิดประโยชน์ในการทำงานอย่างเต็มที่ โดยยึดหลัก เกณฑ์สร้างความรู้สึกร่วมกันในการทำงานร่วมกัน สรรหา และใช้สิ่งเร้าในการทำงาน เปิด โอกาสในการค้นหาวิธีการทำงานให้เกิดความก้าวหน้าอยู่เสมอ สนับสนุนการวินิจฉัยตนเอง เมื่อปรับปรุงสมรรถภาพการทำงาน จัดระบบและวิธีการทำงานที่เอื้ออำนวยต่อการติดต่อ และความเข้าใจร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ทุกระดับตลอดจนความค้ำชูของใจในการทำงาน ของบุคคล

กรมส่งเสริมการเกษตร (2523) ได้กำหนดหลักการของการนิเทศงานได้ดังนี้

1. ให้ความสนับสนุนทางด้านวิชาการ และช่วยแก้ไขปัญหาคืออุปสรรคในการ ดำเนินงาน
2. ตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมระดับต่าง ๆ
3. ติดตามผลประเมินผลการปฏิบัติงาน และกรมส่งเสริมการเกษตร (2532) สรุปว่า การนิเทศงานเป็นการศึกษาเพื่อการพัฒนาเพื่อคุณค่า การดำเนินงานให้บรรลุผล ตอบสนองความต้องการตามวัตถุประสงค์ของ โครงการที่กำหนดทั้งทาง เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งอาศัยหลักวิชาทางพฤติกรรมศาสตร์หลายสาขาประกอบกัน เช่น

จิตวิทยาการเรียนรู้ การเรียนรู้พฤติกรรมและสุขภาพจิต
จิตวิทยาทางสังคม การเป็นผู้นำการพัฒนากลุ่มและมนุษยสัมพันธ์
สังคมวิทยา โครงสร้างขององค์การ สถาบันชุมชนและอำนาจการตัดสินใจ
นิเทศศาสตร์ การติดต่อสื่อสารการถ่ายทอดเทคโนโลยีและรูปแบบแห่ง
พฤติกรรม

พงศ์ศักดิ์ (2532) ได้กล่าวถึงหลักการนิเทศว่า การนิเทศงานในระดับใดก็ ตาม มีหลักที่ควรพิจารณาการนิเทศอยู่ 2 ประการคือ

1. หลักการดึงความสามารถที่ซ่อนเร้นในบุคคลให้มีผลในทางปฏิบัติ เป็นการ ดึงเอาศักยภาพที่มีอยู่ของบุคคล เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่องานมากที่สุด โดยสร้างความผูกพัน ในการทำงานร่วมกัน กระตุ้นให้เกิดความเข้าใจในการทำงาน ใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

ลดความขัดข้องใจในการทำงานระหว่างบุคคล เปิดโอกาสให้ค้นหาวิธีการทำงาน และจัดระบบวิธีการทำงานให้เอื้ออำนวย

2. หลักการพัฒนาผู้นำ การนิเทศในความหมายของตัวมันเองนั้น มุ่งที่จะพัฒนาผู้ถูกนิเทศให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างคนไม่ใช่ทำลาย การสร้างมุ่งสร้างให้ผู้ถูกนิเทศเป็นผู้นำชุมชน เป็นผู้นำองค์กร โดยมีหลัก คือ ยกย่องผู้ปฏิบัติงานดี สร้างขวัญและกำลังใจ ตีเพื่อก่อแนะแนวทางปฏิบัติงาน ให้ทุกคนรู้หน้าที่ของตนอย่างชัดเจน และเปิดโอกาสให้ทุกคนมีโอกาสทำงาน

รูปแบบการนิเทศงานของกรมส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดรูปแบบและวิธีการนิเทศไว้ชัดเจน และได้มีการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์ยิ่งขึ้นจนถึงปัจจุบัน (กรมส่งเสริมการเกษตร 2532) มีสาระพอสรุปได้ดังนี้

1. ระดับของการนิเทศ ได้กำหนดระดับงานการนิเทศให้ชัดเจนว่ามีกี่ระดับ และระดับใดควรจะนิเทศไปที่ระดับใดบ้าง เช่น ระดับส่วนกลาง ระดับภาค ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ เป็นต้น

2. ผู้นิเทศ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ เช่น ระดับส่วนกลาง จะประกอบด้วย ผู้อำนวยการกลาง หัวหน้าฝ่าย และอื่น ๆ ระดับภาค ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาค หัวหน้าฝ่าย หัวหน้างาน ระดับจังหวัด ประกอบด้วย เกษตรจังหวัด และผู้ช่วยเกษตรจังหวัด นักวิชาการ และระดับอำเภอจะประกอบด้วย เกษตรอำเภอ และผู้ช่วยเกษตรอำเภอ เป็นต้น

3. ขอบเขตการนิเทศ จะเน้นตามสายงานของผู้นิเทศ โดยมีขอบเขตการนิเทศในแต่ละระดับ เช่น

เกษตรจังหวัดจะนิเทศทุกด้าน คือ การบริหารงาน/โครงการ การปฏิบัติงาน ตามระบบส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนควบคุมและกำกับกับการนิเทศ และอื่น ๆ

การนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอ

กรมส่งเสริมการเกษตร ได้ปรับปรุงการนิเทศงานระดับจังหวัด และอำเภอ ให้เหมาะสม และง่ายต่อการปฏิบัติคือ

1. ความถี่ของการนิเทศ
2. ระดับจังหวัด อำเภอทุกอำเภอ ต้องได้รับการนิเทศในพื้นที่จากระดับจังหวัดทุกเดือน ทั้งนี้ ไม่รวมการนิเทศในที่ประชุมหรือการฝึกอบรม
3. การวางแผนการนิเทศ รายละเอียดที่ต้องกำหนดในแผน จังหวัด และอำเภอ จะต้องวางแผนการนิเทศงานประจำเดือนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เก็บไว้เป็นหลักฐานที่สำนักงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้ ฆุ้่นเทศหรือทมิุนเทศ เรื่องที่นิเทศ วันที่ เดือน พ.ศ. และสถานที่ ซึ่งเน้นเฉพาะการนิเทศในพื้นที่หมายถึง บ้านพักเกษตรกรตำบล ศูนย์เกษตรประจำตำบล แปลงส่งเสริม แปลงทดลอง แปลงจัดไร่นา ฯลฯ
4. เรื่องที่จะนิเทศ จังหวัด และอำเภอควรกำหนดเรื่องที่จะนิเทศโดยยึดหลัก ในการพิจารณา ดังนี้
  - 4.1 เรื่องที่นิเทศเป็นประจำ นิจรรณาจากนโยบาย และโครงการสำคัญของกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหลัก
  - 4.2 เรื่องที่นิเทศตามฤดูกาลหรือเหตุการณ์ จังหวัดพิจารณาจากโครงการตามฤดูกาลหรือเหตุการณ์ และปัญหาที่เกิดขึ้น ในจังหวัดเป็นหลัก
5. วันเวลา ที่ใช้ในการวางแผน
  - 5.1 ระดับจังหวัด ได้วางแผนการนิเทศงานประจำเดือนในวัน ประชุมเกษตรอำเภอประจำเดือน
  - 5.2 ระดับอำเภอ ให้วางแผนการนิเทศประจำเดือนในวันประชุมรายปักษ์
6. การรายงานผลการนิเทศ ให้ผู้นิเทศรายงานการนิเทศแต่ละครั้งแก่ผู้บังคับบัญชา
  - 6.1 ระดับจังหวัด ให้สรุปผลการนิเทศในที่ประชุมเกษตรอำเภอประจำเดือน
  - 6.2 ระดับอำเภอ ให้สรุปผลการนิเทศในที่ประชุมรายปักษ์ ของอำเภอ

7. การติดตามและประเมินผล จะมีการติดตามประเมินผลการนิเทศงานของจังหวัดเป็นประจำทุกงวด เงินงบประมาณ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2528) ได้สรุปผลการติดตามระบบส่งเสริมการเกษตรครั้งที่ 1/2528 และครั้งที่ 2/2528 ใน 11 จังหวัด ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศเกษตรตำบลพบว่า เกษตรตำบลส่วนใหญ่ได้รับการนิเทศจากเกษตรอำเภอ รองลงมา เป็นผู้ช่วยเกษตรอำเภอ และได้รับการนิเทศจากเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดน้อยมาก ทั้งนี้ได้รับการนิเทศงานในเรื่องการบริหารโครงการ รองลงมาคือ การควบคุมการปฏิบัติงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร

นิวัฒน์ (2523) ได้ศึกษาขวัญในการปฏิบัติงานของเกษตรตำบลภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่อยู่ในโครงการปรับปรุงระบบส่งเสริมการเกษตรของประเทศไทย พบว่า เกษตรตำบลมีระดับขวัญในการปฏิบัติงานดีในเรื่องเพื่อนร่วมงาน ตักดีศรีของอาชีพ ผู้บังคับบัญชา ระดับขวัญในการปฏิบัติงานไม่ดีในเรื่องเงินเดือนและสวัสดิการ โดยสรุปทุกเรื่องแล้ว ขวัญในการปฏิบัติงานของเกษตรตำบลอยู่ในระดับปานกลาง

ประสิทธิ์ (2525) ได้ศึกษาความต้องการบางประการต่อการปฏิบัติงานของเกษตรตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า การปฏิบัติงานส่วนใหญ่จะเป็นไปในรูปคำสั่งของอำเภอ จังหวัดและกรมส่งเสริมการเกษตร เกษตรตำบลยังขาดความรู้ ความเข้าใจในวิธีการปฏิบัติงาน ถึงแม้จะได้รับคำแนะนำจากเกษตรอำเภอหรือนักวิชาการ

ศักดิ์ศิลป์ (2528) ได้ศึกษา การปฏิบัติงานของเกษตรตำบลในจังหวัดภาคกลางที่อยู่ในโครงการปรับปรุงระบบส่งเสริมการเกษตร พบว่า ลักษณะการปฏิบัติงานของเกษตรตำบลในการถ่ายทอดความรู้ และช่วยแก้ไขแก่เกษตรกรจะเน้นไปในวิธีการส่งเสริมแบบช่วยบุคคลมากกว่าวิธีการอื่น ๆ นอกจากนั้นยังมองว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเกษตรตำบลโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลางมีแรงจูงใจน้อยต่อโอกาสก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน เพราะเชื่อว่าไม่สามารถปรับระดับตำแหน่งให้สูงขึ้นในสายงาน และเชื่อว่าไม่ได้ความเท่าเทียมข้าราชการในตำแหน่งอื่นรวมทั้งขาดการเอาใจใส่สนับสนุน และช่วย

แก้ไขปัญหามาจากผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น โดย เกษตรตำบล ได้เสนอให้มีการปรับปรุงบริหาร ด้านวัสดุอุปกรณ์ให้รวดเร็ว และมีคุณภาพด้านสวัสดิการแก่ตำบล มีการติดตาม การนิเทศ งานที่ดี ตลอดจนการแบ่งงาน และหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน

ชวรัตน์ (2530) ได้สรุปผลการศึกษาค้นคว้าของเกษตรตำบลในภาคกลางต่อ การนิเทศงานของเจ้าหน้าที่บริหารงานส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอว่า เกษตรตำบลมี ทิศนคติต่อระบบการนิเทศค่อนข้างสูง โดยแยกเป็นทัศนคติที่มีต่อเนื้อหาสาระของการนิเทศ วิธีการนิเทศ ความถี่ การใช้ประโยชน์จากการนิเทศค่อนข้างสูง โดยแยกเป็นในด้านผู้นำ การวางตัวการพูดความสามารถในการนิเทศ และความมีมนุษยสัมพันธ์ค่อนข้างสูง สำหรับ ปัญหาในการนิเทศ เกษตรตำบลส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ส่วนที่มีปัญหาระบุว่า การนิเทศงานกระทำ ในลักษณะของการจับผิดมากกว่า ส่วนเจ้าหน้าที่บริหารงานส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอ ระบุปัญหาทางงานจะมากจนไม่สามารถไปนิเทศตามแผน พงศ์ศักดิ์ (2533) ได้ศึกษาความต้องการ การรับการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรของเกษตรตำบลในภาคใต้ พบว่าเกษตรตำบลใน ภาคใต้ส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับการนิเทศการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งปัญหาที่เกษตรตำบล ระบุว่ามีความสำคัญเป็นอันดับแรก คือ การที่ผู้นิเทศออกไปนิเทศงานในลักษณะตรวจงาน หรือจับผิดมากกว่าให้คำแนะนำช่วยเหลือ ปัญหาที่สำคัญรองลงมา คือ การนิเทศไม่กระทำ ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ และผู้นิเทศไม่มีความรู้ประสบการณ์ในเรื่องที่ออกไปนิเทศ อย่าง เพียงพอทำให้ผู้รับการนิเทศไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่มีความสำคัญ ในระดับรอง ๆ ลงมา ได้แก่ ผู้นิเทศขาดความรู้และประสบการณ์และทักษะในการนิเทศ งาน ประเด็นที่นิเทศไม่ตรงกับปัญหา และความต้องการการนิเทศไม่มีการแจ้งล่วงหน้า มี การนิเทศน้อยเกินไป ช่วงเวลาในการนิเทศไม่เหมาะสม มีการนิเทศน้อยเกินไป สถานที่ นิเทศไม่เหมาะสม และผู้นิเทศขอวางอำนาจข่มขู่เกษตรตำบล และชุนิน (2533) ได้สรุป การวิเคราะห์รูปแบบและการดำเนินงานนิเทศระดับจังหวัดและอำเภอของกรมส่งเสริม การเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าผู้นิเทศระดับจังหวัด และระดับอำเภอเห็นว่า ผู้รับการนิเทศที่กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนดมีความเหมาะสมดีแล้ว เนื่องจากเป็นผู้รับ ผลิตชอบและปฏิบัติงานในเรื่องนั้นอยู่แล้ว การนิเทศจะช่วยให้สามารถปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น ทั้งผู้รับการนิเทศระดับอำเภอสามารถนำผลการนิเทศจากระดับจังหวัดไปใช้ประโยชน์ เพื่อ นิเทศงานตำบลต่อไป

จากการตรวจเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอาจสรุปได้ว่า การนิเทศเป็นกระบวนการหนึ่งในการส่งเสริมที่มีความสำคัญต่อผลสำเร็จของการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร เนื่องจากเป็นกระบวนการในการให้คำแนะนำช่วยเหลือ สนับสนุนการปฏิบัติงาน ตลอดจนการจูงใจสร้างขวัญกำลังใจและพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้สูงขึ้น ในการนิเทศงานนั้นจะต้องมีการวิเคราะห์ปัญหาความต้องการ กำหนดจุดมุ่งหมายในการนิเทศให้ชัดเจนและมีการวางแผนการนิเทศที่ดี ซึ่งผู้นิเทศจะต้องมีเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ทั้งทางด้านวิชาการและด้านการบริการ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี กรมส่งเสริมการเกษตรได้ให้ความสำคัญในการนิเทศงาน โดยกำหนดให้มีการนิเทศในระดับต่าง ๆ และได้กำหนดรูปแบบและเนื้อหาสาระของการนิเทศไว้อย่างชัดเจน

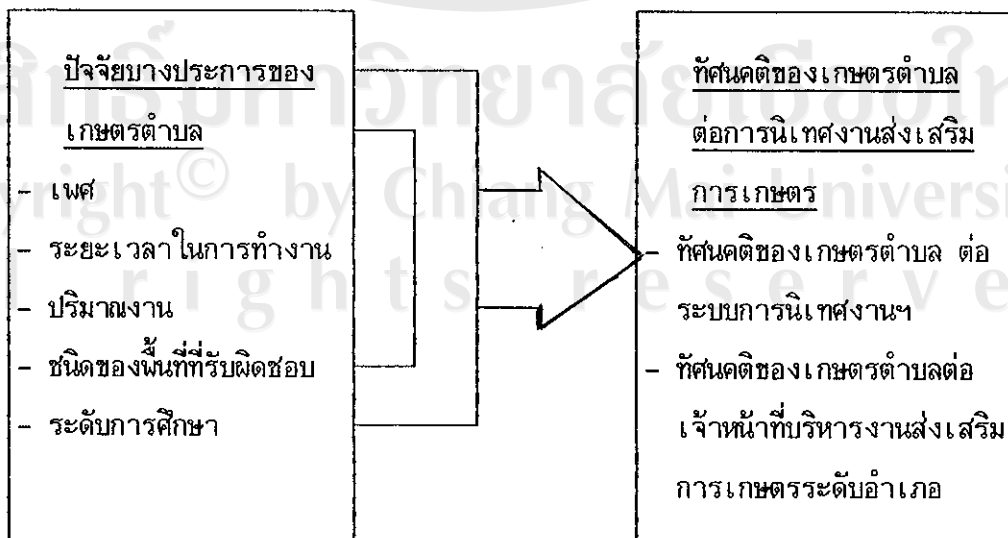
ดังนั้นการศึกษา เรื่องทัศนคติของเกษตรกรต่าบต่อการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอนี้ เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร และเป็นแนวทางเลือกให้ชุมชนและผู้รับบริการนิเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานนิเทศงานส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันตกและภาคอื่น ๆ ต่อไป

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

(Independent variable)

(Dependent variable)

แผนภูมิที่ 1 ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย